

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Door vrouwen gedragen

(Gedwongen) verplaatsing, veerkracht en overlevingskunst in de levensverhalen van drie generaties Javaans-Surinaamse vrouwen

Kopijn, Y.J.

Publication date

2024

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kopijn, Y. J. (2024). *Door vrouwen gedragen: (Gedwongen) verplaatsing, veerkracht en overlevingskunst in de levensverhalen van drie generaties Javaans-Surinaamse vrouwen*. [Thesis, externally prepared, Universiteit van Amsterdam].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Javaans gezelschap in Suriname. Museum Volkenkunde – VKM 01-A87-65

Door vrouwen gedragen

(Gedwongen) verplaatsing, veerkracht en overlevingskunst in de levensverhalen van drie generaties Javaans-Surinaamse vrouwen.

Proefschrift

Yvette Kopijn | 2024

Amsterdam School of Historical Studies

Universiteit van Amsterdam

Door vrouwen gedragen
Gedwongen verplaatsing, veerkracht en overlevingskunst in de levensverhalen van drie
generaties Javaans-Surinaamse vrouwen

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Universiteit van Amsterdam
op gezag van de Rector Magnificus
prof. dr. ir. P.P.C.C. Verbeek
ten overstaan van een door het College voor Promoties ingestelde commissie,
in het openbaar te verdedigen in de Aula der Universiteit
op woensdag 30 oktober 2024, te 14.00 uur

door Yvette Jeanine Kopijn
geboren te Oranjestad, Aruba

Promotiecommissie

Promotores:

prof. dr. R.M.A.L. Höfte
prof. dr. G.A. Mak

Universiteit van Amsterdam
Universiteit van Amsterdam

Overige leden:

prof. dr. E.A. Buettner
prof. dr. M.H.G. van Kempen
prof. dr. G.I.J. Steijlen
prof. dr. R.M. Allen
dr. G. Nooteboom
dr. J.J.V. Kuitenbrouwer

Universiteit van Amsterdam
Universiteit van Amsterdam
Vrije Universiteit Amsterdam
University of Curaçao
Universiteit van Amsterdam
Universiteit van Amsterdam

Faculteit der Geesteswetenschappen

Ombak ombak (Golven)

De golven komen steeds weer terug

Ombak, ombak, ombak

Ombak, ombak, ombak

Ze droomde over de zee

Oneindige leegte

Groeiende heimwee

Familie

Ze droomde over de zee

Hoe de laatste golven de kust

Weg vraten

Ontworteld

Deinde ze mee

Met de golven

Naar een onbekend land

De golven komen steeds terug

Ombak, ombak, ombak

Wanneer ik vergeet wie ik ben

Ga ik altijd naar de zee

Strooi jasmijnbloemen in het water

Traceer denkbeeldige lijnen

Terug naar de wortels van mijn voorouders

Terug naar zee

Ik voel hun aanwezigheid

In de golven

Altijd gedragen door de Javaanse vrouw

Door moeders van moeders van moeders van moeders

Terug in de slendang

Sussen zij mij

Kita Kene

Wij zijn hier

(Fragment uit de spoken word *Ombak*, Jonathan Tjien-Fooh 2023)

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Dankwoord	2
INLEIDING	5
De komst van de eerste Javanen naar Suriname	5
De stilte doorbreken: op zoek naar Javaans-Surinaamse vrouwen	7
Het wetenschappelijk belang van vrouwenverhalen	8
Centrale vraag en deelvragen	10
Conceptuele vertrekpunten	11
(Postkoloniale) Studies: een meervoudige kijk op kolonialisme	11
Intersectionaliteit en positionaliteit	13
Narratieve en contra-narratieven (counter-narratives)	14
Centrale begrippen	15
Culturele bagage.....	15
Vrouwelijke genealogie en culturele bagage	18
Making home.....	18
Methodologische verantwoording	18
Oral history als narratieve geschiedschrijving.....	19
Intersubjectiviteit en het nieuwe luisteren	20
Narrativiteit en de analyse van levensverhalen	22
Het gebruik van schriftelijke bronnen	23
Opbouw van het proefschrift	24
De hoofdstukken	25
HOOFDSTUK 1: GOLVEN VAN VERPLAATSING	29
Inleiding	29
Centrale vraag.....	31
De levensverhalen	33

De (gedwongen) verplaatsing van Java naar Suriname	33
Voorafgaand aan het vertrek naar Suriname	33
De overtocht van Java naar Suriname	38
Aankomen in Suriname: de start van een nieuw leven	40
De verplaatsing van Suriname naar Nederland.....	41
Voorafgaand aan het vertrek naar Nederland	41
De overtocht van Suriname naar Nederland.....	46
Aankomen in Nederland: de start van een nieuw leven	49
Conclusie	53
HOOFDSTUK 2: ACHTERSTELLING, ARMOEDE EN OVERLEVINGSKUNST	57
Inleiding	57
Centrale vraag.....	57
Klasse en klassenverschillen volgens Bourdieu en Skeggs	58
Constructies van klasse in koloniaal Suriname	61
De Levensverhalen.....	65
De familie Djasmin/Sopawiro	65
Roekiah Djasmin	65
Mijem Sopawiro	67
Esmee Sopawiro	73
De familie Kasanwiradi/Sowirono	76
Netta Roebinem Kasanwiradi	76
Nelly Sowirono	81
Janine Sowirono	84
Conclusie	88
HOOFDSTUK 3: 'TRADITIONELE' EN 'MODERNE JAVAANSE VROUWEN	91
Inleiding	91
Centrale vraag.....	92
Constructies van Javaanse vrouwelijkheid in koloniaal Suriname	93

Gender als ‘Geslacht’	104
De Levensverhalen.....	100
De Martosentiko/ Djodikromo	100
Satijem Martosentiko	100
Moenirah Djodikromo	105
De familie Rasban/Tosendjojo/Dipowirono	109
Kastoemie Rasban	109
Kemie Tosendjojo	114
Gail Dipowirono	118
Conclusie.....	120
HOOFDSTUK 4: THUISVOELEN, THUISSHOREN EN ‘THUIS’ MAKEN.....	123
Inleiding	123
De politieke dimensie: ‘thuis’ en <i>belonging</i> in nativistisch en diasporisch denken	124
De culturele dimensie: het recht op culturele eigenheid.....	125
De affectieve dimensie: rituelen van <i>belonging</i> en <i>making home</i>	127
De Levensverhalen.....	128
De materiële dimensie: de (on)mogelijkheid van een ‘thuis’.....	128
De (on)mogelijkheid van een ‘thuis’ in Suriname.....	128
De mogelijkheid van een ‘thuis’ in Nederland	133
De politieke dimensie: <i>national & cultural belonging</i>.....	135
<i>National belonging</i> : de (on)mogelijkheid om bij Nederland te horen	135
<i>Cultural belonging</i> : de (on)mogelijkheid om bij de Javaans-Surinaamse groep te horen	138
De affectieve dimensie: rituelen van <i>belonging</i> en ‘<i>making home</i>’	148
Ontworteling (<i>Uprooting</i>).....	148
Aarden en gronden (<i>Regrounding</i>): ‘terugkeren naar onszelf’	151
Conclusie.....	155
CONCLUSIE.....	159
NAWOORD	167
BIJLAGE: Geïnterviewde vrouwen.....	171

SAMENVATTING	175
ABSTRACT	181
BIBLIOGRAFIE	187
NOTEN	203